

A hand holding a small, light-colored object (possibly a stone or a piece of wood) against a sunset background. The hand is silhouetted against the bright light of the setting sun, which creates a warm, golden glow. The background shows a hazy landscape with hills or mountains under a cloudy sky. The overall mood is contemplative and serene.

4

Algemeen welzijn,
personaliteit,
solidariteit,
subsidiariteit

"Een trouwe vriend is een
machtige schutsmuur; wie hem
vindt, heeft een schat gevonden."
Jezus Sirach 6, 14

de principes van de sociale leer van de Kerk

Heb je ooit de uitdrukking gehoord: “Het geheel is groter dan de som van de delen”? Deze uitspraak is van de bekende Griekse filosoof Aristoteles in de 4e eeuw voor Christus. Wat ermee wordt bedoeld kun je ook met het moderne woord “synergie” uitdrukken, dat afgeleid is van het Griekse woord voor “samenwerken”. De idee erachter is dat je als groep veel meer kunt bereiken dan als losse individuen. Verschillende elementen kunnen samengaan en een verbinding vormen (zoals waterstof en zuurstof samen water vormen) en een groep mensen kan door samen te werken meer tot stand brengen dan ieder op zich.

De sociale leer van de Kerk bevat vier basisbeginselen. Hier is het geheel ook groter dan de som van de delen. Samen kunnen deze beginselen, oftewel principes, meer tot stand brengen dan wanneer ze los van elkaar worden toegepast.

Lees de DOCAT nummers 84-94.

Wat zegt de DOCAT?

- 1 Wat zijn de beginselen van de sociale leer van de Kerk?
- 2 Wat bedoelen we met het “algemeen welzijn”?
- 3 Wat is het verband tussen privé-eigendom en een democratische economische ordening?
- 4 Wat wordt er bedoeld met de “optie voor de armen”?

Wat zegt de Bijbel?

- 1 Lees Spreuken 11, 24-25. Wat is volgens deze verzen de vrucht van vrijgevigheid? En wat is de vrucht van egoïsme?
- 2 De boodschap van de profeet Jesaja luidt onder meer dat onze liefde tot God alleen dan geloofwaardig is wanneer we ook onze naaste liefhebben (Jesaja 58, 6-9a). Op welke manier vraagt God ons om af te zien van onszelf (te vasten) om Hem zo ook echt te eren?
- 3 Hoofdstuk 3 van het evangelie volgens Lucas vertelt over de mensen die naar Johannes de Doper komen om zich door hem te laten dopen en onderwerpen. Lees Lucas 3, 10-14. Welke instructies geeft Johannes de Doper aan de mensen?

Gesprek

- 1 Op welke manieren probeert onze samenleving het belang van het individu te beschermen (privé-eigendom bijvoorbeeld)? En op welk manieren bevordert onze samenleving het algemeen welzijn? Vullen deze manieren elkaar aan, of conflicteren ze? Waarom?
- 2 Denk jij dat iedere persoon de sociale plicht heeft zorg te dragen voor de noden van anderen? Zo ja, hoe moet dat er dan uit zien? Zo niet, waarom niet?

Actie

- 1 “Elke goede gave, elk volmaakt geschenk daalt neer van boven” (Jakobus 1, 17). Alles wat je bezit is een geschenk van God. Begin de komende week elke dag met God te danken voor de nieuwe dag. En maak voordat je gaat slapen een lijstje van de dingen die je die dag van God hebt ontvangen en zeg Hem daarvoor dank.
- 2 Maak een inventaris van je eigendom: kleren, boeken, apparaten etc. Kies iets uit dat je niet (meer) gebruikt en geef het aan iemand die het meer nodig heeft dan jij.

Reflectie

We leven in een wereld met een “wij of zij”-mentaliteit. Of je nu kijkt naar sport, politiek of entertainment, alles is competitie met duidelijke winnaars en verliezers. De sociale leer van de Kerk heeft een andere benadering: we staan er samen voor. Het recht op privé-eigendom en de “optie voor de armen” zijn geen tegengestelde idealen waar we een balans in moeten vinden. Het zijn eerder twee kanten van één en dezelfde medaille en beide zijn cruciaal voor het algemeen welzijn. Alles wat we hebben moet ten dienste staan van anderen. Mijn welzijn is afhankelijk van dat van anderen. Natuurlijk moet ik voor mezelf zorgen. Maar ik moet ook het grotere plaatje voor ogen houden en me bekommeren om het welzijn van allen. Het algemeen welzijn is een eenvoudig beginsel, maar

- het kan soms zeer moeilijk zijn om het in praktijk te brengen vanwege onze zondige menselijke natuur.
- 1 Hoe zou jij het algemeen welzijn willen omschrijven? Raakt het jou persoonlijk? Waarom wel of waarom niet?
- 2 Denk je dat je rekening moet houden met het welzijn van anderen wanneer je gebruik maakt van de dingen die jij bezit? Waarom wel of waarom niet?
- 3 De apostel Paulus schijft over de Kerk dat “wanneer één lid lijdt, alle ledematen in het lijden delen” (1 Korintiërs 12, 26). Geldt dat voor de gehele mensheid? Als dat zo is, hoe raakt het lijden van anderen jou dan? En als het niet algemeen geldt, waarom dan niet?

We weten allemaal hoe belangrijk het is om groenten en fruit te eten. En sommige mensen zeggen ook dat we juist lokale producten moeten eten als dat kan. Lokale producten kunnen gezonder zijn (hogere voedingswaarde vanwege rijpheid en versheid), beter voor het milieu (minder transport) en beter voor de gemeenschap (lokale boeren worden ondersteund).

Dat lijkt veel op het beginsel van subsidiariteit, één van de vier principes van de sociale leer van de Kerk. Subsidiariteit wil zeggen dat je de dingen als het even kan lokaal moet houden en dat je keuzes moet maken en problemen moet aanpakken op het laagst mogelijke niveau. Aan de andere kant leert de sociale leer van de Kerk ons dat we deel uitmaken van één grote mensenfamilie. We zijn afhankelijk van elkaar en verantwoordelijk voor elkaar. Dat noemen we het beginsel van solidariteit. Uit deze twee principes spreekt een prachtige wijsheid: we zijn geroepen om aandacht te hebben voor de lokale gemeenschap en de wereldwijde gemeenschap. Beide zijn noodzakelijk: het persoonlijk welzijn en het algemeen welzijn. En we hebben allemaal onze verantwoordelijkheid naar beide toe.

Lees de DOCAT nummers 95-103.

Wat zegt de DOCAT?

- 1 Wat is subsidiariteit?
- 2 Wat is solidariteit?

Wat zegt de Bijbel?

- 1 Paus Leo XIII gebruikte de term “vriendschap” om uit te drukken wat we nu verstaan onder het begrip “solidariteit”. De Bijbel vertelt ons veel over vriendschap. Zoek de volgende passages op en vat samen wat het betekent om een vriend te zijn en solidair te zijn met anderen: Spreuken 17, 17; Spreuken 27, 17; Jezus Sirach 6, 14-17.

Gesprek

- 1 Heb je ooit meegemaakt dat het beginsel van subsidiariteit werd toegepast? Wat was positief aan deze benaderingswijze? Kun je ook negatieve aspecten van deze benaderingswijze noemen?
- 2 Hoe draagt solidariteit bij aan het opbouwen van een “beschaving van liefde”?
- 3 Inspireert de solidariteit van Jezus jou om op een bepaalde manier te handelen? Zo ja, hoe dan? Zo nee, waarom niet?

Actie

- 1 Denk deze week aan het beginsel van subsidiariteit, en wees alert op jouw verantwoordelijkheden. Doe je best om die direct en met vreugde op je te nemen. Vraag hulp wanneer je die nodig hebt, maar schuif je verantwoordelijkheden niet door naar anderen.
- 2 Kijk of je een lokaal goed doel op de een of andere manier kunt ondersteunen (je aanbieden als vrijwilliger, een gift doen, helpen om hen bekendheid te geven etc.).
- 3 Denk deze week aan het beginsel van solidariteit: kijk hoe je zoveel mogelijk mensen kunt helpen nog voordat je hulp gevraagd wordt.
- 4 Ga na welke politieke partijen de begrippen subsidiariteit en solidariteit in de praktijk brengen.

Reflectie

Als subsidiariteit en solidariteit samen worden toegepast, wil dat zeggen dat wij bepaalde verantwoordelijkheden hebben en dat we anderen moeten helpen wanneer zij ons nodig hebben. Het is een balans tussen je eigen verantwoordelijkheid nemen en problemen niet afwentelen op een hoger niveau (zoals de overheid) én bereid zijn om te voorzien in de behoeften van een ander, als waren het je eigen behoeften.

De menselijke natuur neigt naar extremen. Mensen gaan vaak voor het ene beginsel terwijl ze het andere negeren. Dan is iedereen bijvoorbeeld verantwoordelijk voor zichzelf en aan niemand iets verschuldigd. Of iemand kan juist niet voor zichzelf zorgen en dus moet een ander (bijvoorbeeld de overheid) het van die persoon overnemen.

Beide extremen gaan voorbij aan de waardigheid van de menselijke persoon. Als de twee beginselen samenwerken komt het beste in ons naar boven, omdat we dan enerzijds onze verantwoordelijkheid nemen en anderzijds onze liefde en dienstbaarheid aanbieden.

- 1 Geloof je dat jij een verantwoordelijkheid hebt om actief deel te nemen aan het maatschappelijk leven? Waarom wel of waarom niet?
- 2 Denk eens na over het beginsel van subsidiariteit. Welke verantwoordelijkheden kun jij zelf op je nemen zonder ze door te schuiven naar een ander? Op welke niveaus (gezin, school, vereniging, gemeenschap etc.) kun jij meedoen in de verantwoordelijkheden die deze groepen hebben?

“Als je nergens voor staat, zul je overal voor vallen.” Het is een algemene waarheid dat je bepaalde waarden in je leven moet hebben voor een betekenisvol of zinvol leven. Of we nu worden gedreven door een verlangen naar eer, roem, liefde, geld, of wat dan ook, wat we het meest belangrijk vinden stuurt onze handelingen en bepaalt ons leven. Mahatma Gandhi drukte het zo uit: “Je waarden worden je lotsbestemming.”

De Kerk heeft de beginselen van haar sociale leer niet willekeurig gekozen. Ze zijn afgeleid van de natuurwet die in ons hart is geschreven en waarnaar we moeten luisteren als we een goed leven willen leiden. De sociale leer is ook afgeleid uit de waarden die nodig zijn om een goddelijk leven te leiden. Als deze waarden onze woorden en daden mogen bepalen, zullen we zien dat alle gebieden van het samenleven ten goede zullen veranderen.

Lees de DOCAT nummers 104-111.

Wat zegt de DOCAT?

- 1 Welke waarden zijn een noodzakelijke voorwaarde voor een goed samenleven?
- 2 Wat is ware vrijheid?
- 3 Waarom is waarheid zo belangrijk voor de samenleving?
- 4 Wat is rechtvaardigheid?

Wat zegt de Bijbel?

- 1 Wat is volgens Johannes 8, 32 de relatie tussen waarheid en vrijheid?
- 2 Rechtvaardigheid en vergelding worden makkelijk met elkaar verward. Wat zegt Romeinen 12, 19 over vergelding? Wat kan dit vers ons leren over rechtvaardigheid?
- 3 Wat zegt Jesaja 30, 18-19 over de relatie tussen Gods rechtvaardigheid en zijn barmhartigheid?
- 4 Lees Micha 6, 8 en Zacharias 7, 9. Welke adviezen geven deze profeten je voor een

Gesprek

- 1 Wat gebeurt er denk je wanneer rechtvaardigheid zonder barmhartigheid wordt beoefend? En wat gebeurt er wanneer er barmhartigheid is zonder rechtvaardigheid? Kun je voorbeelden uit je eigen leven geven van deze situaties?
- 2 Denk je dat er voldoende eerlijkheid en oprechtheid bestaat in onze samenleving? Waarom wel of waarom niet?

Actie

- 1 Wees je deze week bewust van de waarde van vrijheid door bij iedere gelegenheid te kiezen voor het goede.
- 2 Wees je bewust dat je relaties met anderen alleen mogelijk zijn door je oprechte spreken en integere handelen.
- 3 Heb je last van wrok of ben je diep gekrenkt? Kies ervoor om de persoon te vergeven die jou iets heeft gedaan. Vraag God om de kracht om hem of haar te vergeven.

Reflectie

Rechtvaardigheid en barmhartigheid lijken vaak tegenover elkaar te staan. Bij rechtvaardigheid denken we vaak aan straf. Wanneer iemand de wet overtreedt, moet hij gestraft worden, en dat is rechtvaardigheid. Aan de andere kant zeggen we dat iemand barmhartig is als hij vergevingsgezind of mild is. Een barmhartige rechter kan iemand een lichte straf geven voor een misdaad. Het Oude Testament lijkt Gods rechtvaardigheid te benadrukken, wanneer Hij plagen en vloeken over mensen laat komen. Maar in het Nieuwe Testament zien we Gods barmhartigheid heel duidelijk in Jezus' boodschap van liefde en verzoening en in zijn offer aan het kruis. Deze ogenschijnlijke tegenstrijdigheid leidde ertoe dat sommige mensen in de 2e eeuw zeiden dat er eigenlijk twee goden waren: de toornige God van het Oude Testament en de liefdevolle God van het Nieuwe Testament. Maar God is volmaakt en oneindig. Hij kan niet anders worden, niet veranderen, Hij

kan zichzelf niet tegenspreken. Daarom is God niet het ene moment barmhartig en het andere rechtvaardig. Hij is altijd barmhartig én rechtvaardig. Wanneer Hij ons de gevolgen van onze zonden laat ondergaan, is het de barmhartige handeling van een liefhebbende Vader die ons laat zien dat zonde ons niet gelukkig maakt. Wanneer Hij ons onze zonden vergeeft en ons zijn genade schenkt, vervult Hij rechtvaardig zijn belofte aan ons.

- 1 Heb je ooit ervaren dat iemand je zowel rechtvaardig als barmhartig heeft behandeld (een ouder, een leerkracht, een vriend)? Op welke wijze was zijn rechtvaardigheid barmhartig en zijn barmhartigheid rechtvaardig?
- 2 Hoe ziet rechtvaardigheid zonder barmhartigheid eruit? Op welke wijze beantwoordt dat niet aan Gods Masterplan met ons?